

Na obszarze funkcjonalnym Zielonej Góry funkcjonują dwa rezerваты przyrody, tj. rezerwat przyrody „Zimna Woda” w gminie Zielona Góra (leśnictwo Kiełpin) oraz rezerwat przyrody „Radowice”, który znajduje się w gminach: Trzebiechów i Sulechów. W Zatoniu, w gminie wiejskiej Zielona Góra, znajduje się zabytkowy park z połowy XIX w., założony z inicjatywy księżnej Doroty de Talleyrand-Périgord, który ze względu na daleko posuniętą degradację wymaga głębokiej renowacji.

Ponadto, w gminie Czerwieńsk w Nietkowie można zobaczyć zabytkowy park krajobrazowy założony przy zespole pałacowym w połowie XVIII w. oraz arboretum z gatunkami i odmianami ozdobnymi drzew oraz krzewów. Zabytkowy park jest także w Laskach. Został założony w połowie XIX w. Wszystkie wymienione zespoły parkowe wymagają poważnych prac rewaloryzacyjnych. Ze względu na słaby poziom zagospodarowania ich użytkowanie przez mieszkańców i turystów jest bardzo ograniczone. Część gminy Czerwieńsk objęta jest także Gryżyńskim Parkiem Krajobrazowym.

W gminie Zabór znajdują się natomiast jeziora: Zabór Duży (Liwno) i Jezioro Zabór Mały oraz kilka mniejszych zbiorników.

Miasto Zielona Góra także jest otoczone lasami. W samym mieście umiejscowionych jest 5 parków oraz ogród botaniczny prowadzony przez Uniwersytet Zielonogórski, gdzie można spotkać obecnie około 500 gatunków i odmian roślin⁶⁷, a przy obiekcie utworzone jest mini zoo w ramach partnerstwa z ogrodem zoologicznym w Cottbus. Tylko dwa spośród tych parków zostały w odpowiedni sposób zagospodarowane i tworzą dobre warunki do wypoczynku i rekreacji. Ogród botaniczny spełnia również funkcje edukacyjne. W gminie Świdnica zagospodarowano tereny wokół stawu w miejscowości Grabowiec, co spowodowało zmianę wizerunku wsi, zaktywizowanie lokalnego środowiska do dalszych działań i poczucia więzi. Gmina Zielona Góra planuje zagospodarowanie parków w Zatoniu, Ochli i Przylepie.

Gmina Czerwieńsk zrealizowała projekt pod nazwą „Szlakiem Rothenburgów w gminie Czerwieńsk”. Przedmiotem projektu było opracowanie koncepcji rozwojowej terenów zielonych: parku w Nietkowie, parku w Laskach, arboretum w Nietkowie oraz przystani rzecznej w Nietkowie na rzece Odrze oraz wykonanie projektów technicznych. W oparciu o projekt wykonawczy budowy przystani rzecznej w Nietkowie w kwietniu 2015r. rozpoczęto prace budowlane w ramach projektu „Odra dla turystów 2014”.

Leśne i krajobrazowe walory przyrodnicze są wykorzystywane do celów turystyczno-rekreacyjnych, wyznaczono szereg tras pieszych i rowerowych, m.in. Rowerowy Szlak Odry, pokazujący bogatą przyrodę i ciekawe zabytki w Dolinie Środkowej Odry. Planowany jest projekt stworzenia rowerowej pętli otaczającej Zieloną Górę. Szacunkowa długość trasy to 57 km, w tym około 35,5 km miałyby przebiegać po drogach leśnych. Koncepcja pętli obejmuje tereny gmin: Czerwieńsk, Świdnica, dawnej Zielona Góra i miasta Zielona Góra.

Na obszarze MOF ZG wytyczone są także leśne ścieżki edukacyjne⁶⁸, których ogółem na terenie Dyrekcji Lasów Państwowych w Zielonej Górze jest ok. 40, np. w nadleśnictwie Zielona Góra przygotowano ścieżkę przyrodniczo – leśną „Do Wieży”. Ścieżka prowadzi dwoma niezależnymi szlakami (z Wilkanowa lub z Amfiteatru w Zielonej Górze) do zabytkowej, murowanej wieży przeciwpożarowej, zbudowanej na najwyższym wzniesieniu tych okolic, czyli na Kosowej Górze.

⁶⁷ Oficjalna strona Ogrodu Botanicznego UZ: <http://ogrod.uz.zgora.pl/pl/Rosliny/Kolekcja-roslin>

⁶⁸ Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Zielonej Górze, <http://www.zielonagora.lasy.gov.pl/sciezki-edukacyjne>

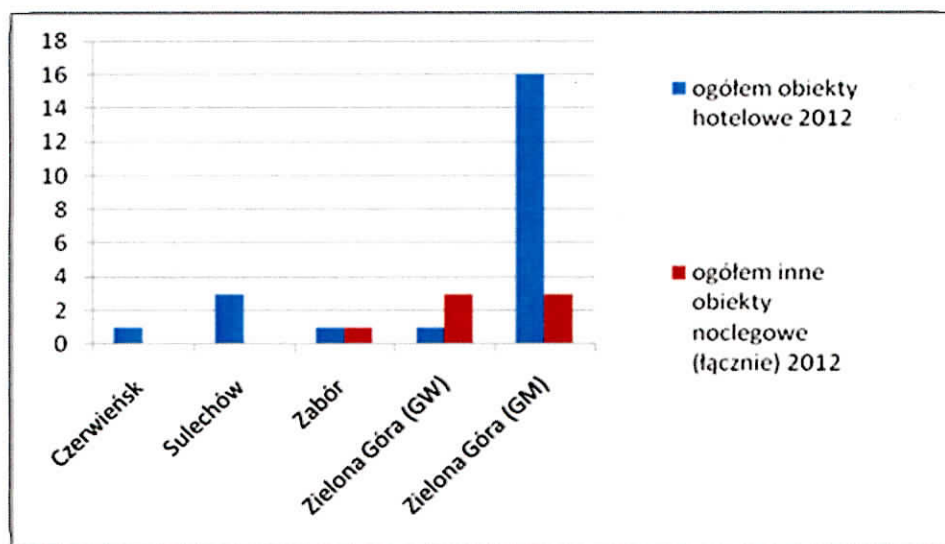
Kolejnym obok winiarstwa produktem turystycznym wyróżniającym obszar MOF ZG na tle innych w kraju mogą stać się trasy nordic walking. Wytyczono już 27 szlaków na Wale Zielonogórskim o łącznej długości ponad 360 km⁶⁹.

W gminie Czerwieńsk znajdują się także dwa szlaki wodne (Odra i Zimny Potok) nadające się do uprawiania turystyki kajakowej.

Baza hotelowa, zarówno pod względem ilości obiektów, jak i miejsc noclegowych koncentruje się głównie w Zielonej Górze i w dużo mniejszym stopniu w Sulechowie (por. wykres nr 17 i nr 18). Inne obiekty noclegowe zauważalne są w gminie wiejskiej Zielona Góra i Zaborze. Dane zawarte w BDL GUS nie obejmują Świdnicy. Według informacji uzyskanych bezpośrednio z gminy, funkcjonują tutaj 3 gospodarstwa agroturystyczne oferujące łącznie na 31 miejsc noclegowych.

Liczba turystów z Polski, nocujących w obiektach hotelowych w roku 2012 w każdej z gmin jest niższa niż w 2008. Łącznie na obszarze MOF Zielona Góra w roku 2008 w hotelach nocowało blisko 79 tys. osób z Polski, a w 2012 ok. 61 tys. Natomiast w innych obiektach noclegowych wskaźnik ten wzrósł w każdej z gmin. Ogółem na obszarze MOF ZG w innych obiektach niż hotele nocowało 5,8 tys. osób w 2008 r. i 7,1 tys. w 2012 r. Być może turyści wybierają inne obiekty niż hotele z przyczyn ekonomicznych. Część turystów wybiera inne obiekty z uwagi na pełnione przez nie funkcje, np. ofertę agroturystyczną.

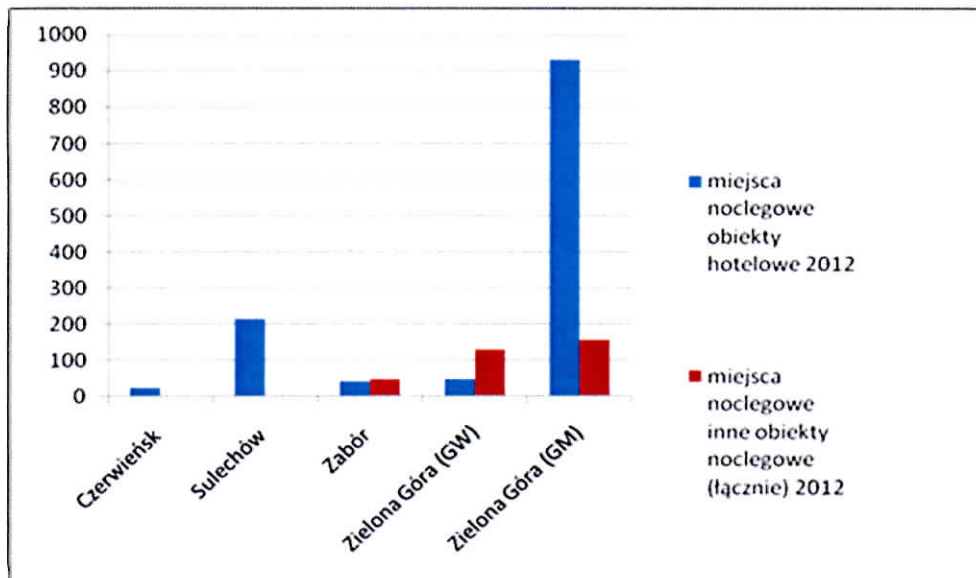
Wykres 17. Turystyczne obiekty zbiorowego zakwaterowania na obszarze MOF ZG w roku 2012

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

⁶⁹ Strona internetowa Polsko-Niemieckiego Centrum Informacji i Promocji Turystycznej, <http://www.cit.zielona-gora.pl/article,pl,6,szlaki.html>

Wykres 18. Miejsca noclegowe na obszarze MOF ZG w roku 2012

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 30. Liczba turystów z Polski korzystających z obiektów noclegowych w latach 2008-2012

Jednostka terytorialna*	Korzystający rezydenci (Polacy)									
	obiekty hotelowe					inne obiekty noclegowe - razem				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Czerwieńsk	917	709	1299	1086	328	0	0	0	0	0
Sulechów	14850	12753	13072	11131	10020	0	0	0	0	0
Zabór	1451	1083	994	1114	1312	501	421	556	443	530
Zielona Góra (GW)	5138	4241	4331	3697	2084	2714	2759	3985	2749	3504
Zielona Góra (GM)	56456	36322	29478	40137	47162	2671	2465	2356	2347	3092

*Brak danych w BDL GUS dla Świdnicy.

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Tabela 31. Liczba turystów zagranicznych korzystających z obiektów noclegowych w latach 2008-2012

Jednostka terytorialna*	Turyci zagraniczni									
	obiekty hotelowe					inne obiekty noclegowe - razem				
	2008	2009	2010	2011	2012	2008	2009	2010	2011	2012
Czerwieńsk	11	15	101	59	0	0	0	0	0	0
Sulechów	4778	4801	4113	5276	6835	0	0	0	0	0
Zabór	35	43	75	85	75	0	32	92	58	17
Zielona Góra (GW)	680	522	462	128	49	557	318	321	559	550
Zielona Góra (GM)	11845	8561	6984	10025	10889	601	382	170	57	84

*Brak danych w BDL GUS dla Świdnicy.

Źródło: Opracowano na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Liczba turystów zagranicznych, którzy odwiedzili obszar funkcjonalny Zielonej Góry w roku 2012 wyniosła blisko 18,5 tys. Z obiektów hotelowych skorzystało niecałe 18 tys., pozostali wybrali inne obiekty noclegowe, głównie w gminie wiejskiej Zielona Góra (nocowali tu goście WOSiR Drzonków). Lata 2009-2011 cechowały się spadkiem liczby turystów ogółem na obszarze MOF ZG, w roku 2012 sytuacja się poprawiła w stosunku do lat poprzednich. Warto wskazać na drastyczny spadek liczby turystów zagranicznych nocujących w obiektach hotelowych w gminie wiejskiej Zielona Góra i wzrost tego wskaźnika gminie Sulechów oraz Zabór. Zaskakująco spadła także liczba turystów zagranicznych korzystających z innych obiektów noclegowych w mieście Zielona Góra. Według informacji z gminy Świdnica w roku 2012 udzielono tutaj 248 noclegów Polakom i 12 turystom zagranicznym, a w roku 2013 Polakom udzielono 326 noclegi, a turystom zagranicznym 19.

IV.11. Główne problemy zidentyfikowane w Diagnostyce

Diagnoza Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry ujawnia wiele problemów i barier rozwojowych wspólnych dla całego obszaru lub na tyle ważnych, że dotycząc tylko jego części będą utrudniać poprawę jakości życia mieszkańców, blokować procesy wzmacniania korzystnych powiązań między gminami. Poniższy opis najważniejszych problemów utrzymany jest w porządku omawiania zagadnień w części diagnostycznej.

DEMOGRAFIA I ZASOBY LUDZKIE I RYNEK PRACY

Analizując sytuację demograficzną obszaru funkcjonalnego Zielonej Góry w latach 2002-2012 można zauważyć tendencje ważne dla rozwoju społeczno-gospodarczego. Na wskazanym obszarze funkcjonalnym wzrosła liczba ludności, przy czym większy przyrost miał miejsce w gminach otaczających miasto Zieloną Górę. Widać tendencję „starzenia się” społeczeństwa, tj. wzrostu liczby starszych osób i zmniejszanie się liczby najmłodszej grupy populacji. Mieszkańcy przemieszczają się głównie w obrębie gmin obszaru MOF ZG, dominuje kierunek z miast na wieś, a migracje zagraniczne nie odgrywają znaczącej roli w procesach demograficznych. W konsekwencji, mogą sprawdzić się prognozy zakładające spadek liczby ludności w mieście rdzeniu i wzrost liczby mieszkańców w strefie zewnętrznej. Żywiłowe i niekontrolowane procesy osiedlania się na terenach podmiejskich oraz wiejskich mogą powodować zakłócenia przestrzeni miejskiej i wiejskiej. W roku 2013 na obszarze Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry zanotowano niewielki spadek liczby bezrobotnych w stosunku do poprzedniego roku, jednak jego stan był nadal wyższy niż w roku 2008. Większa stopa bezrobocia występuje w gminach otaczających miasto Zielona Góra. Wciąż trudna jest sytuacja na rynku pracy osób młodych i osób powyżej 50-go roku życia. Dużą grupę bezrobotnych stanowią długotrwale bezrobotni i osoby bez kwalifikacji zawodowych. Grupy te w dalszym ciągu będą potrzebowały wsparcia w zakresie aktywizacji na rynku pracy. Liczba zatrudnionych nie podlegała znaczącym różnicowaniom w poszczególnych latach. Zdecydowana większość zatrudnionych pracuje poza rolnictwem. Sektorem zatrudniającym największą liczbę osób są szeroko rozumiane usługi, ale też wysoki wskaźnik na części obszaru wykazuje przemysł z budownictwem. Z rynku pracy w Zielonej

Górze korzystają mieszkańcy wszystkich gmin obszaru funkcjonalnego. Poza miastem rdzeniem, najbardziej rozwinięty rynek pracy występuje w Sulechowie.

- Starzenie się społeczeństwa,
- Wysokie bezrobocie w gminach wiejskich,
- Mała ilość dobrze płatnych miejsc pracy,

PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ, GOSPODARKA OPARTA NA WIEDZY

Na tle województwa lubuskiego MOF ZG cechuje się dość wysokim poziomem przedsiębiorczości. Profil gospodarczy obszaru można określić w głównej mierze jako handlowo-usługowy. Niska innowacyjność spowodowana jest przede wszystkim małą liczbą dużych i średnich przedsiębiorstw oraz firm o znaczącym potencjale innowacyjnym. Niemniej działają tutaj firmy o uznanych markach i produktach innowacyjnych, konkurencyjnych na skalę krajową i międzynarodową. Dominuje sektor mikro i małych przedsiębiorstw, którego głównym atutem jest szybsze dostosowywanie się do zmian rynkowych.

Funkcjonujące szkoły wyższe silnie odczuły efekt zmian demograficznych. Uniwersytet Zielonogórski i PWSZ Sulechów dostarczają nie tylko wysokiej jakości zasobów ludzkich, ale także działają w sferze B+R i otoczenia biznesu.

Przedsiębiorstwa obszaru MOF ZG mogą korzystać z oferty instytucji otoczenia biznesu o regionalnej skali działania, posiadających ofertę finansową, szkoleniową, doradczą. Istniejące i kształtujące się podmioty sfery B+R tworzą potencjał innowacyjny, który należy rozwijać w kierunku współpracy nauki i biznesu, transferu technologii i komercjalizacji wiedzy. Wzmocnienia wymagają kompetencje społeczeństwa informacyjnego, poszerzenie zakresu e-usług i ujednoczenie ich standardu w obszarze funkcjonalnym. Konieczne są dalsze działania zmierzające do likwidacji wykluczenia cyfrowego.

- Niska innowacyjność przedsiębiorstw obszaru funkcjonalnego. Niska innowacyjność, słaby sektor B + R;
- Mała ilość dużych i średnich przedsiębiorstw oraz inwestorów;
- Nierównomierny dostęp mieszkańców obszaru funkcjonalnego do e-usług;

INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA I TRANSPORT PUBLICZNY

Miejski Obszar Funkcjonalny Zielonej Góry posiada relatywnie dobrą zewnętrzną dostępność komunikacyjną oraz rozwinięty system dróg krajowych, wojewódzkich, powiatowych i gminnych. Problemem jest zły stan techniczny dużej części dróg, w tym lokalnych. W mieście Zielona Góra występują „wąskie gardła” skutkujące korkami w godzinach szczytu, a także deficyt miejsc parkingowych. Konieczne są dalsze inwestycje ograniczające ruch samochodów w centrum miasta. Mimo dużego potencjału Miejskiego Zakładu Komunikacji oraz funkcjonowania innych przewoźników transportu zbiorowego, brak jest spójnego systemu i występują niedobory połączeń. Transport ten wymaga dalszego wprowadzania nowoczesnych i ekologicznych rozwiązań, wymiany taboru oraz pełnego zintegrowania systemów komunikacji zbiorowej. Zbyt wolno budowane są ścieżki rowerowe, wciąż jest ich mało i konieczne jest stworzenie kompleksowego systemu dla całego MOF ZG. Duże

natężenie ruchu pojazdów z silnikami spalinowymi, w tym, pojazdów komunikacji publicznej, jest jednym z najważniejszych źródeł niskiej emisji.

- Wysoki poziom niskiej emisji, w tym pochodzącej ze środków transportu miejskiego. Zły stan techniczny wielu dróg i ulic;
- Brak zintegrowanych systemów komunikacji publicznej i infrastruktury transportowej dla całego obszaru MOF;
- Słabo rozbudowana i nie tworząca jednolitego systemu sieć ścieżek rowerowych;
- Nadmierne zatłoczenie istniejących połączeń z siecią TEN-T. Zły stan techniczny wielu dróg i ulic;
- Ograniczona przepustowość części ulic w Zielonej Górze, brak południowej obwodnicy;
- Występowanie wąskich gardeł w sieci komunikacyjnej MOF ZG;

OCHRONA ŚRODOWISKA

Na Miejskim Obszarze Funkcjonalnym Zielonej Góry zagrożenia dla środowiska są podobne jak dla całego województwa, tj. nie w pełni oczyszczone ścieki komunalne czy emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z gospodarstw domowych, zarówno w miastach, jak i na terenach wiejskich oraz zanieczyszczenia powodowane komunikacją samochodową.

Na uwagę zasługuje znaczna poprawa w strefie zewnętrznej MOF ZG infrastruktury sieciowej, wodociągowej i kanalizacyjnej oraz osiągnięcie wymogów związanych z poziomem recyklingu odpadów. Istotnym problemem w rdzeniu MOF ZG jest ograniczenie możliwości rozwoju miasta przez niezagospodarowane wody opadowe. Istniejące instalacje do segregacji odpadów oraz oczyszczania ścieków nie spełniają aktualnych wymagań prawodawstwa Unii Europejskiej. Nadal występują braki w zakresie infrastruktury sieciowej. Podkreślenia wymaga fakt dotychczasowej współpracy części gmin w realizacji gospodarki ściekami i odpadami stałymi.

- Ograniczenie możliwości rozwoju miasta przez niezagospodarowane wody opadowe;
- Infrastruktura w gospodarce wodno-ściekowej i odpadowej nie spełnia wymogów prawa UE;

EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA

Bezpieczeństwo energetyczne, minimalizowanie negatywnego oddziaływania na środowisko (w tym zwiększanie udziału odnawialnych źródeł energii) i podejmowanie działań na rzecz efektywności energetycznej, czyli m.in. ograniczanie strat energii, stały się ważnymi wyzwaniami w polityce rozwoju i wymagają podjęcia intensywnych działań na obszarze funkcjonalnym Zielonej Góry. Przejście największego w MOF ZG wytwórcy energii cieplnej – Elektrociepłowni „Zielona Góra” z węgla na gaz stawia miasto wśród wiodących w Polsce. Mimo podejmowanych w całym obszarze funkcjonalnym innych działań na rzecz ograniczenia niskiej emisji, termomodernizacji budynków i zwiększenia wykorzystania OZE, potrzeby w tym zakresie są jeszcze bardzo duże. Ich szczegółowa diagnoza zawiera się w opracowanych przez gminy planach gospodarki niskoemisyjnej.

- Niski poziom wykorzystania możliwości ekologicznego centralnego źródła energii ciepłej pracującego w systemie kogeneracji;
- Zbyt wysoka energochłonność obiektów publicznych i mieszkalnych;

USŁUGI PUBLICZNE O CHARAKTERZE SPOŁECZNYM

Poziom usług publicznych na terenie Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry jest zróżnicowany. Wskazać można na dobry dostęp do edukacji, przy jednak zróżnicowanym poziomie jakościowym nauczania, w tym dostępie do zajęć pozalekcyjnych, dosyć niski odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli w gminach strefy zewnętrznej, słabe dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku, niezadawalającą sytuację w obszarze ochrony zdrowia, w tym ograniczony dostęp do usług medycznych i rehabilitacyjnych osób starszych, niepełnosprawnych i chorych na choroby nowotworowe oraz różnorodną ofertę kulturalną i sportowo-rekreacyjną. W przypadku tej ostatniej również widoczne są różnice w dostępie do tej oferty mieszkańców rdzenia i gmin otaczających. Bezrobocie i ubóstwo pozostają głównymi przyczynami ubiegania się o pomoc społeczną, ale w większym stopniu niż wcześniej uwidaczniają się takie przyczyny jak: alkoholizm, bezdomność, narkomania. Zróżnicowanie przyczyn wykluczenia wymaga dobrania odpowiednich instrumentów wspierających, jednak jednym z głównych pozostaje wprowadzenie na ścieżkę edukacji i aktywności zawodowej. W dalszym ciągu brakuje mieszkań komunalnych i socjalnych, aby zaspokoić potrzeby mieszkańców. Wzmacnianie jakości usług publicznych jest istotnym zadaniem w zakresie podnoszenia standardu życia mieszkańców, przy wzrastających oczekiwaniach obywateli w tym względzie. Starzenie się społeczeństwa będzie wymagać dostosowania usług publicznych do potrzeb tej grupy społecznej.

- Rozszerzanie się przyczyn wykluczenia społecznego;
- Wysoki udział w strukturze bezrobocia osób długotrwale bezrobotnych i bez kwalifikacji zawodowych;
- Słabe dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku;
- Duże zróżnicowanie poziomu jakościowego nauczania, w tym dostępu do zajęć pozalekcyjnych na obszarze MOF ZG;
- Zbyt niski odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli;

DZIEDZICTWO KULTUROWE I WALORY NATURALNE, POTENCJAŁ TURYSTYCZNY

Potencjał dziedzictwa kulturowego jest duży, wymaga jednak działań zwiększających atrakcyjność i ułatwiających dostęp. Powinien być również w większym stopniu wykorzystany do rozwijania kreatywności, przede wszystkim ludzi młodych.

Miejski Obszar Funkcjonalny Zielonej Góry cechuje się interesującym zasobem dziedzictwa kulturowego, do którego należy m.in. różnorodność zabytków oraz inicjatywy kultywujące tradycje winiarskie terenu. Wśród walorów przyrodniczych wyróżnia się rzeka Odra i atrakcyjne położenie wśród lasów. Winiarskie dziedzictwo kulturowe obszaru, rozwój winnic i innych inicjatyw w tej dziedzinie można wykorzystać do budowy marki i specjalizacji turystycznej MOF ZG opartej na enoturystyce. Bogactwo przyrodnicze lasów sprzyja rozwojowi tras turystyczno-rekreacyjnych, m.in. nordic walking i rowerowych. Na uwagę zasługują przedsięwzięcia związane zżywieniem turystycznym Odry. Pomimo niewątpliwych atutów przyrodniczych i dziedzictwa kulturowego

potencjał turystyczny nie jest znacząco wykorzystywany. Tereny parkowe i zielone są w niewielkim stopniu zagospodarowane na potrzeby turystyki i rekreacji, a część zasobów o dużej wartości przyrodniczej i kulturowej ulega systematycznej degradacji. Wskazane byłoby podjęcie intensywnych działań poprawiających poziom ochrony istniejących zasobów i dostępność atrakcyjnych obiektów przyrodniczych i kulturowych.

- Zbyt niska efektywność wykorzystania zasobów kultury;
- Zbyt niskie wykorzystanie zasobów przyrodniczych dla rozwoju usług ekosystemowych.;

OBSZARY WYMAGAJĄCE PODJĘCIA DZIAŁAŃ REWITALIZACYJNYCH

Na terenie MOF OW Zielona Góra obszary wymagające kompleksowego wsparcia rewitalizacyjnego to nie tylko wyłącznie tereny związane z zabudową historyczną, chociaż rewitalizacja często związana jest z obszarami historycznymi, które z racji wieku i wieloletnich zaniedbań uległy największej degradacji technicznej. Zasoby te w dużym stopniu zamieszkują osoby znajdujące się w złej sytuacji materialnej lub wykluczone społecznie co często powoduje nagromadzenie negatywnych zjawisk społecznych i zniechęca podmioty prywatne do prowadzenia na tym terenie działalności gospodarczej.

W dość zróżnicowanej strukturze miejskiej na terenie rdzenia MOF problem degradacji dotyczy również nowej zabudowy mieszkaniowej, tzw. blokowisk, gdzie zły stan techniczny obiektów, brak zidentyfikowanej przestrzeni publicznej oraz terenów do rekreacji codziennej i weekendowej, a także zanik więzi sąsiedzkich. Jak wynika z przeprowadzonych w lokalnych programach rewitalizacji diagnoz, towarzyszą temu negatywne zjawiska społeczne tj. np. bieda, bezrobocie, przestępczość, co wskazuje na to, że obszar taki również wymaga rewitalizacji.

Działania rewitalizacyjne można prowadzić wyłącznie na obszarach, na których zidentyfikowano sytuację kryzysową. Wszelkie remonty, modernizacje oraz inwestycje infrastrukturalne same w sobie nie są działaniami rewitalizacyjnymi, jednak inwestując w poprawę stanu zabudowy i infrastruktury w obszarze zidentyfikowanym jako obszar rewitalizacji stanowią jej ważny element. Inwestycje w infrastrukturę, w tym mieszkalnictwo, usługi, przestrzenie publiczne, tereny rekreacji, nie są celem rewitalizacji a jedynie narzędziem do osiągnięcia celu ożywienia obszaru. Społeczność lokalna lepiej identyfikuje się z realizowanymi działaniami jeśli chociażby w minimalnym stopniu ma na nie wpływ.

- zidentyfikowane obszary zdegradowane, wymagające rewitalizacji;
- zły stan techniczny budynków, zarówno zabytkowych, jak i bloków z lat 50-80 XXw.;
- mało atrakcyjna przestrzeń publiczna i rekreacyjna;
- rozszerzanie się przyczyn wykluczenia społecznego na terenach zdegradowanych;
- niska aktywność społeczna oraz tożsamość lokalna związana z miejscem zamieszkania;
- wysoki stopień przestępczości.

Tabela 32. Główne problemy w odniesieniu do celów i działań Strategii ZIT MOF ZG.

Problemy (z odniesieniem do SWOT)	Cele/Działania	Zakładane efekty (główny wskaźnik rezultatu bepośredniego/produktu)
<ul style="list-style-type: none"> • Wysoki poziom niskiej emisji, w tym, pochodzącej z ruchu samochodów osobowych i środków transportu 	<p>Cel 1</p> <p>Wysoki poziom wewnętrznej integracji MOF i wsparcie powiązań interregionalnych.</p>	<p>Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34) [tony równoważnika CO₂/rok]</p>

<p>miejskiego. Zły stan techniczny wielu dróg i ulic.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Brak zintegrowanych systemów komunikacji publicznej i infrastruktury transportowej dla całego obszaru MOF. • Słabo rozbudowana i nie tworząca jednolitego systemu sieć ścieżek rowerowych. • „Wąskie gardła” ograniczające funkcjonowanie transportu miejskiego. 	<p>Działanie 1. Rozwijanie komunikacji przyjaznej środowisku.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Nadmierne zatłoczenie istniejących połączeń z siecią TEN-T. Zły stan techniczny wielu dróg i ulic. • Ograniczona przepustowość części ulic w Zielonej Górze. • Brak zintegrowanych systemów komunikacji publicznej i infrastruktury transportowej dla całego obszaru MOF. • Występowanie wąskich gardel w sieci komunikacyjnej MOF ZG. 	<p>Cel 1 Wysoki poziom wewnętrznej integracji MOF i wsparcie powiązań interregionalnych.</p> <p>Działanie 2. Poprawa powiązań MOF z siecią dróg krajowych i likwidacja wąskich gardel w sieci komunikacyjnej.</p>	<p>Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg (CI 14) [km]</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Nierównomierny dostęp mieszkańców obszaru funkcjonalnego do e-usług. 	<p>Cel 1 Wysoki poziom wewnętrznej integracji MOF i wsparcie powiązań interregionalnych.</p> <p>Działanie 3. Rozwój usług elektronicznych w obszarze funkcjonalnym.</p> <p><i>Działanie realizowane poza alokacją ZIT.</i></p>	<p>Liczba uruchomionych systemów teleinformatycznych w podmiotach wykonujących zadania publiczne [szt.]</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt niska efektywność wykorzystania zasobów kultury 	<p>Cel 2 Zrównoważony rozwój i ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych.</p> <p>Działanie 1. Poprawa jakości i dostępności usług w dziedzinie kultury.</p>	<p>Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do dziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (CI 9) [odwiedziny/rok]</p>
<ul style="list-style-type: none"> • Zbyt niskie wykorzystanie zasobów przyrodniczych dla rozwoju usług ekosystemowych. 	<p>Cel 2 Zrównoważony rozwój i ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych.</p> <p>Działanie 2. Ochrona i wykorzystanie zasobów</p>	<p>Dodatkowa powierzchnia biologicznie czynna uzyskana w wyniku realizacji projektów [ha]</p>

	<p>przyrodniczych obszaru funkcjonalnego.</p> <p>Działanie realizowane ramach alokacji ZIT oraz poza alokacją ZIT w części planowanej do PI 6 iv /POLiŚ/.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> Ograniczenie możliwości rozwoju miasta przez niezagospodarowane wody opadowe. 	<p>Cel 2</p> <p>Zrównoważony rozwój i ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych.</p> <p>Działanie 3.</p> <p>Zagospodarowanie wód opadowych na terenie rdzenia MOF ZG.</p> <p>Działanie realizowane poza alokacją ZIT.</p>	<p>Liczba zabezpieczonych miast, w których podjęto działania związane z zabezpieczeniem przed niekorzystnymi zjawiskami pogodowymi [szt.]</p>
<ul style="list-style-type: none"> Infrastruktura w gospodarce wodno-ściekowej i odpadowej nie spełnia wymogów prawa UE. 	<p>Cel 2</p> <p>Zrównoważony rozwój i ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych.</p> <p>Działanie 4.</p> <p>Zapewnienie zgodności gospodarki odpadowej i wodnościekowej z prawodawstwem UE.</p> <p>Działanie realizowane poza alokacją ZIT.</p>	<p>Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów (CI 17) [tony/rok]</p>
<ul style="list-style-type: none"> Niski poziom wykorzystania możliwości ekologicznego centralnego źródła energii ciepłej. 	<p>Cel 2</p> <p>Zrównoważony rozwój i ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych.</p> <p>Działanie 5.</p> <p>Rozwijanie proekologicznych systemów grzewczych w oparciu o produkcję ciepła wytwarzanego w kogeneracji.</p>	<p>Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej [GJ/rok]</p>
<ul style="list-style-type: none"> Zbyt wysoka energochłonność obiektów publicznych i mieszkalnych. 	<p>Cel 2</p> <p>Zrównoważony rozwój i ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych.</p> <p>Działanie 6.</p> <p>Podniesienie efektywności energetycznej obiektów i instalacji w gminach MOF ZG.</p>	<p>Szacowany roczny spadek emisji gazów cieplarnianych (CI 34) [tony równoważnika CO2/rok]</p>
<ul style="list-style-type: none"> Niekorzystne zmiany demograficzne, starzenie się społeczeństwa. Niezadawalająca sytuację w obszarze ochrony zdrowia, w 	<p>Cel 3</p> <p>Poprawa społecznej spójności MOF ZG.</p> <p>Działanie 1.</p>	<p>Ludność objęta ulepszonymi usługami zdrowotnymi (CI 36) [osoby]</p>

tym ograniczony dostęp do usług medycznych i rehabilitacyjnych osób starszych, niepełnosprawnych i chorych na choroby nowotworowe.	Dostosowanie infrastruktury do zmieniających się warunków demograficznych.	
<ul style="list-style-type: none"> • zidentyfikowane obszary zdegradowane, wymagające rewitalizacji. • mało atrakcyjna przestrzeń publiczna i rekreacyjna 	<p>Cel 3 Poprawa społecznej spójności MOF ZG.</p> <p>Działanie 2. Wsparcie rozwoju obszarów zdegradowanych.</p>	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]
<ul style="list-style-type: none"> • Słabe dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku. 	<p>Cel 3 Poprawa społecznej spójności MOF ZG.</p> <p>Działanie 3. Infrastruktura edukacyjna dostosowana do potrzeb rynku pracy. <i>Działanie realizowane poza alokacją ZIT.</i></p>	Liczba wspartych obiektów infrastruktury kształcenia zawodowego [szt.]
<ul style="list-style-type: none"> • Duże zróżnicowanie poziomu jakościowego nauczania, w tym dostępu do zajęć pozalekcyjnych na obszarze MOF ZG • Zbyt niski odsetek dzieci uczęszczających do przedszkoli. 	<p>Cel 3 Poprawa społecznej spójności MOF ZG.</p> <p>Działanie 4. Wysoka jakość i dostępność edukacji na wszystkich poziomach kształcenia</p>	Liczba uczniów którzy nabyli kompetencje kluczowe po opuszczeniu programu [osoby]
<ul style="list-style-type: none"> • Słabe dostosowanie oferty szkolnictwa zawodowego do potrzeb rynku. 	<p>Cel 3 Poprawa społecznej spójności MOF ZG.</p> <p>Działanie 5. Lepszy dostęp do wysokiej jakości kształcenia zawodowego. <i>Działanie realizowane poza alokacją ZIT.</i></p>	Liczba szkół i placówek kształcenia zawodowego wykorzystujących doposażenie zakupione dzięki EFS [szt.]
<ul style="list-style-type: none"> • Rozszerzanie się przyczyn wykluczenia społecznego. • Wysoki udział w strukturze bezrobocia osób długotrwale bezrobotnych i bez kwalifikacji zawodowych. 	<p>Cel 3 Poprawa społecznej spójności MOF ZG.</p> <p>Działanie 6. Zapobieganie wykluczeniu społecznemu na terenie MOF ZG.</p>	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy po opuszczeniu programu [osoby]
<ul style="list-style-type: none"> • Niska innowacyjność, słaby sektor B + R. • Mała ilość dużych i średnich przedsiębiorstw oraz inwestorów. 	<p>Cel 4 Rozwój sektora MŚP i innowacyjność motorami wzrostu gospodarczego obszaru funkcjonalnego.</p>	Liczba nowych przedsiębiorstw powstałych przy wsparciu instytucji otoczenia biznesu [szt.]

<ul style="list-style-type: none"> • Wysokie bezrobocie w gminach wiejskich, • Mała ilość dobrze płatnych miejsc pracy. 	<p>Działanie 1. Wsparcie dla rozwoju przedsiębiorczości. Działanie realizowane poza alokacją ZIT.</p>	
<ul style="list-style-type: none"> • Niska innowacyjność przedsiębiorstw obszaru funkcjonalnego. Niska innowacyjność, słaby sektor B + R; 	<p>Cel 4 Rozwój sektora MŚP i innowacyjność motorami wzrostu gospodarczego obszaru funkcjonalnego.</p> <p>Działanie 2. Rozwój innowacyjności motorem wzrostu MOF ZG. Działanie realizowane poza alokacją ZIT.</p>	<p>Liczba projektów B+R realizowanych przy wykorzystaniu wspartej infrastruktury badawczej [szt.]</p>

IV.12. Analiza SWOT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry zmiana

Zgodnie z nowym paradygmatem polityki rozwoju, zawartym m.in. w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego należy dążyć do optymalnego wykorzystania potencjałów rozwojowych tkwiących w danym terytorium, przy eliminacji występujących barier. Wymaga to precyzyjnej identyfikacji potencjałów i barier. Narzędziem wykorzystywanym w tym celu jest analiza SWOT.

Poniższe zapisy analizy SWOT zostały opracowane na podstawie wyników przeprowadzonej diagnozy obszaru i warsztatów z udziałem przedstawicieli wszystkich gmin MOF ZG.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
POŁOŻENIE I KOMUNIKACJA	
<ul style="list-style-type: none"> • Korzystne położenie geograficzne, przy szlakach komunikacyjnych: S3, kolej – Odrzanka, bliskość A2, • Dobrze rozwinięta sieć dróg wojewódzkich, powiatowych i gminnych, • Rozwinięte połączenia komunikacji miejskiej w Zielonej Górze, gminie wiejskiej i Zaborze, • Silne powiązania gmin w obszarze funkcjonalnym. 	<ul style="list-style-type: none"> • Nadmierne zatłoczenie istniejących połączeń z siecią TEN-T. Zły stan techniczny i zatłoczenie wielu dróg i ulic. • Słabo rozbudowana i nie tworząca jednolitego systemu sieć ścieżek rowerowych • Brak zintegrowanych systemów komunikacji publicznej i infrastruktury transportowej dla całego obszaru MOF, • Zbyt mała ilość stałych przepraw mostowych przez Odrę (jedna) – rzeka barierą komunikacyjną.
GOSPODARKA, RYNEK PRACY	
<ul style="list-style-type: none"> • Atrakcyjne tereny inwestycyjne, • Wysokie wskaźniki przedsiębiorczości, • Powstający Park Naukowo-Technologiczny UZ, Laboratoria w Sulechowie, • Działające instytucje otoczenia biznesu, • Dostępność internetu, 	<ul style="list-style-type: none"> • Niska innowacyjność, słaby sektor B + R, • Mała ilość dużych i średnich przedsiębiorstw oraz inwestorów, • Wysokie bezrobocie w gminach wiejskich, • Mała ilość dobrze płatnych miejsc pracy, • Słabo rozwinięte e-usługi,

- Silny sektor handlowo-usługowy.

- Niska liczba turystów, szczególnie zagranicznych.

ENERGIA I ŚRODOWISKO

- Nowoczesne źródło ciepła powstającego w kogeneracji ,
- Duże doświadczenie w realizacji wspólnych projektów w zakresie gospodarki odpadami i wodno-ściekowej.

- Deficyty infrastruktury sieciowej: kanalizacyjnej (w tym kanalizacji deszczowej) i ciepłowniczej,
- Wysokie zanieczyszczenie powietrza spowodowane niską emisją, szczególnie w obszarze rdzenia MOF,
- Energochłonność sektora komunalnego i mieszkaniowego,
- Słabe wykorzystanie energii z odnawialnych źródeł,
- Zbyt niska efektywność wykorzystania zasobów kultury,
- Zbyt niskie wykorzystanie zasobów przyrodniczych dla rozwoju usług ekosystemowych.

KAPITAŁ LUDZKI I SPOŁECZNY

- Dobry dostęp do edukacji, w tym na poziomie wyższym (UZ, PWSZ Sulechów),
- Rozpoznawalne w kraju imprezy kulturalne,
- Bogate dziedzictwo kulturowe, w tym wyróżniające tradycje winiarskie,
- Rozwijający się sektor organizacji pozarządowych.

- Niekorzystne zmiany demograficzne, starzenie się społeczeństwa,
- Wysoki udział w strukturze bezrobocia osób długotrwale bezrobotnych i bez kwalifikacji zawodowych,
- Niższy poziom nauczania w szkołach gmin strefy zewnętrznej,
- Nie w pełni dostosowane kształcenie zawodowe do potrzeb rynku pracy,
- Brak powrotu ludzi młodych i wykształconych wyjeżdżających do wielkich miast na studia,
- Niewystarczający dostęp do podstawowej i specjalistycznej opieki lekarskiej,
- Istniejące obszary zdegradowane, wymagające rewitalizacji,
- Rozszerzanie się przyczyn wykluczenia społecznego.

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie położenia blisko granicy z Niemcami do dynamizowania rozwoju gospodarczego, • Poprawa dostępności i jakości usług w transporcie dzięki poprawie stanu technicznego kluczowej infrastruktury kolejowej, drogowej i wodnej, • Rozwój i promocja niskoemisyjnego transportu publicznego oraz ruchu pieszego i rowerowego, • Integracja różnych rodzajów transportu, • Wykorzystanie dobrej dostępności środków unijnych (w tym ZIT), • Prowadzenie przez gminy skoordynowanej polityki prorodzinnej , • Wsparcie przy tworzeniu nowych, innowacyjnych przedsiębiorstw, • Zwiększenie wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, • Dobre przygotowane programów rewitalizacji, • Rozwój turystyki, w tym weekendowej, w oparciu o wykorzystanie tradycji winiarskich i potencjału rzeki Odry. 	<ul style="list-style-type: none"> • Niewykorzystanie potencjału realnej współpracy gmin w realizacji celów ZIT, • Niewykorzystanie potencjału tworzonego przez inwestycje w infrastrukturę wszystkich rodzajów transportu, • Brak spójności w zakresie przepisów prawnych przy realizacji inwestycji z OZE, • Zmiany klimatyczne, w tym zagrożenia powodziowe, • Niekontrolowana suburbanizacja, • Utrzymywanie się niskiej atrakcyjności lokalnego rynku pracy.

V. ZAŁOŻENIA I CELE STRATEGII ZIT MIEJSKIEGO OBSZARU FUNKCJONALNEGO ZIELONEJ GÓRY

V.1. Wizja Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry.

Wizja rozwoju Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry wskazuje na to, w jaki sposób realizacja projektowanych działań wpłynie na jego integrację w obszarach objętych interwencją ZIT oraz działaniami komplementarnymi i uzupełniającymi.

Wizja – Miejski Obszar Funkcjonalny Zielonej Góry po roku 2020.

Miejski Obszar Funkcjonalny Zielonej Góry po roku 2020 jest w ścisłym gronie europejskich miast – liderów ekologii i innowacyjności. Taką markę zyskuje dzięki skutecznej realizacji nowatorskich działań zmieniających w krótkim czasie oblicze miasta i jego otoczenia. Sukces jest motorem rozwoju, tworzy miasto znacznie lepszym miejscem do życia dla wszystkich mieszkańców, przyciągającym biznes, przyjaznym dla turystów i otwierającym dobre perspektywy przed młodymi ludźmi.

Tworzy się wspólny organizm metropolitalny w którym współdziałanie odbywa się na poziomie planowania rozwoju i planowania przestrzennego, projektach infrastrukturalnych, rozwoju zasobów ludzkich, rozwinęły się funkcje metropolitalne Zielonej Góry skupiającej również główne czynniki innowacyjności wspierające poszerzanie spectrum możliwości rozwojowych całego obszaru.

Duże znaczenie dla wewnętrznej integracji obszaru funkcjonalnego miało zbudowanie wspólnego systemu komunikacyjnego dla całego obszaru. W jego ramach zintegrowano różne formy transportu, usunięto najpoważniejsze wąskie gardła komunikacyjne w rdzeniu MOF ZG i znacząco zmniejszono niską emisję pochodzącą ze środków transportu miejskiego. Mieszkańcy chętniej korzystają ze środków transportu publicznego. Powstała w tym czasie sieć dróg rowerowych cieszy się dużą popularnością wśród mieszkańców. Działania związane z rozbudową sieci ciepłowniczych i kompleksową modernizacją energetyczną budynków dodatkowo ograniczyły skalę niskiej emisji.

Spójność MOF poprawia łatwy dostęp do usług publicznych dzięki narzędziom technologii informacyjnej. Dokonał się duży postęp w korzystaniu przez mieszkańców z usług elektronicznych. Wszystkie gminy wdrożyły odpowiednie systemy pozwalające na załatwienie najważniejszych spraw bez wizytowania urzędów gmin. Tereny zielone MOF są lepiej chronione przed szkodliwym wpływem działań człowieka a jednocześnie zwiększyły się możliwości usług ekosystemowych. Te obszary są dostępne dla mieszkańców, mała architektura pozwala na relaks i uprawianie rekreacyjnego sportu. Instytucje kultury szerzej udostępniają swoje zasoby i otworzyły się na mieszkańców całego MOF. Korzystając z nowych rozwiązań technologicznych rozszerzono zakres usług w dziedzinie kultury i znacznie rozszerzony został krąg ich odbiorców.

V.2. Wymiar terytorialny i obszary wsparcia.

Dotychczasowa polityka rozwojowa gmin w obszarze funkcjonalnym Zielonej Góry oparta była na zasadzie integralności każdej z nich i realizacji odrębnych celów rozwojowych. Tylko wybrane zagadnienia – gospodarka odpadami i gospodarka wodno-ściekowa stały się przedmiotem porozumień międzygminnych racjonalizujących wykorzystywanie istniejących zasobów i ustanawiających działania o charakterze integracyjnym. Strategia ZIT powinna wskazać podstawowe kierunki rozwojowe najbardziej korzystne z punktu widzenia całości obszaru funkcjonalnego, przewyższając możliwe rozbieżności interesów wynikające z dotychczasowego – konkurencyjnego punktu widzenia opartego na samoistnym funkcjonowaniu tych jednostek administracyjnych.

W planowanych działaniach należy uwzględnić właściwe dla każdej z gmin specyficzne funkcje i potencjały. Działania podjęte w ramach realizacji Strategii ZIT MOF powinny dążyć do kształtowania tych funkcji i wykorzystywania potencjałów do stworzenia wspólnego organizmu społeczno-gospodarczego. Podstawą takiego funkcjonowania w istniejących uwarunkowaniach prawnych może być tylko partnerska współpraca wszystkich jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry. Strategia ZIT będzie skupiała się na wybranych obszarach problemowych i funkcjach, którym zostały przyporządkowane cele strategiczne i działania służące pogłębieniu integracji JST wchodzących w skład MOF ZG.

Takie podejście nie oznacza, że wszystkie działania będą prowadzone we wszystkich gminach. Część z nich, a dotyczy to m.in. działań rewitalizacyjnych, będzie odnosić się do wybranych JST, dla których przedmiotowe procesy są uzasadnione, a jednocześnie stanowią ważny element rozwoju dla całego obszaru MOF ZG. W przypadku rewitalizacji koncentracja przedsięwzięć na obszarach zdegradowanych, występujących w obrębie 2 gmin (Zielona Góra i Sulechów), wynika ze specyfiki podejmowanych czynności oraz problemów, jakie są do rozwiązania. Zjawiska kryzysowe i potrzeby rewitalizacyjne dotyczą obszarów miejskich, co wykazały przeprowadzone diagnozy i badania. Założenia regulacji prawnych dotyczących rewitalizacji wynika też warunek koncentracji działań. Podyktowany jest on ograniczonym dostępem zasobów, zwłaszcza finansowych, ale przede wszystkim podejściem do rewitalizacji jako przemyślanej i kompleksowej interwencji na obszarach najbardziej tego potrzebujących, tak aby spowodować rzeczywistą i trwałą zmianę strukturalną obszarów zdegradowanych. Pozostawienie bez przekształceń terenów o substandardowych warunkach życia, z obserwowalnymi zjawiskami wykluczenia, może spowodować degradację obszarów zurbanizowanych co będzie przekładać się na pogorszenie jakości życia, a więc zmniejszenie atrakcyjności miasta dla jego mieszkańców. Może skutkować również znacznym wzrostem kosztów zarządzania obszarem miejskim, a także pogorszeniem się wizerunku miasta. Tym samym przyczyniać się do obniżania jego pozycji konkurencyjnej⁷⁰, a przez to mieć wpływ na pozycję wszystkich gmin w obrębie MOF.

Ważnym czynnikiem ukierunkowującym prace nad Strategią ZIT wpływającym na wybór celów są determinanty zawarte w dokumentach regionalnych, krajowych i zagranicznych, w tym: w Rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1301/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

⁷⁰ wg Krajowej Polityki Miejskiej 2023

w sprawie Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i przepisów szczególnych dotyczących celu „Inwestycje na rzecz wzrostu i zatrudnienia” oraz Umowa Partnerstwa, przyjęta przez Radę Ministrów 8 stycznia 2014 r.

W Umowie Partnerstwa zostały zdefiniowane najważniejsze kierunki wsparcia w ramach ZIT z wykorzystaniem środków EFSI, w ramach celów tematycznych. Są to:

- rozwój zrównoważonego, sprawnego transportu łączącego miasto i jego obszar funkcjonalny,
- przywracanie funkcji społeczno-gospodarczych zdegradowanych obszarów miejskiego obszaru funkcjonalnego, na wybranych terenach objętych programami rewitalizacji,
- poprawa stanu środowiska przyrodniczego na obszarze funkcjonalnym miasta,
- wspieranie efektywności energetycznej oraz promowanie strategii niskoemisyjnych,
- wzmacnianie rozwoju funkcji symbolicznych budujących międzynarodowy charakter i ponadregionalną rangę miejskiego obszaru funkcjonalnego oraz poprawa dostępu i jakości usług publicznych na całym obszarze funkcjonalnym,
- poprawa sytuacji na rynku pracy, m.in. poprzez działania na rzecz pomocy w aktywnym poszukiwaniu pracy, podnoszenia kwalifikacji zawodowych i dostosowania kompetencji do potrzeb rynku pracy,
- poprawa dostępu do usług publicznych m.in. związanych z edukacją, ochroną zdrowia, pomocą społeczną,
- usług związanych z ochroną zdrowia oraz profilaktyką, a także usług społecznych.

Szczegółowy układ celów i priorytetów inwestycyjnych jest również determinowany przez kształt Regionalnego Programu Operacyjnego Lubuskie 2020, w który wpisuje się instrument ZIT.

Ważnym elementem Strategii ZIT są również projekty komplementarne, powiązane z głównymi celami rozwojowymi obszaru funkcjonalnego i finansowane z krajowych programów operacyjnych.

V.3. Cele i działania ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry

Strategia ZIT jako podstawowy przedmiot zainteresowania stawia sobie za cel najlepsze wykorzystanie potencjałów obszaru funkcjonalnego dla osiągnięcia wyższej jakości życia mieszkańców. Warunkiem osiągnięcia tego celu jest poprawa spójności społecznej i gospodarczej tego obszaru, wzmocnienie już istniejących powiązań i wykorzystanie ich dla skonstruowania wspólnej zintegrowanej przestrzeni obszaru funkcjonalnego, zachowując odrębność poszczególnych gmin wchodzących w jego skład i wykorzystując ich istotne atuty do osiągnięcia celu głównego. Strategia zatem będzie realizowana w kierunku strategicznym – celu głównym: **Osiągnięcie wysokiej jakości życia mieszkańców na obszarze funkcjonalnym Zielonej Góry poprzez poprawę spójności społeczno-gospodarczej tego obszaru.** Realizacja tego celu powinna odbywać się poprzez realizację celów priorytetowych ustanowionych dzięki zidentyfikowaniu w popartej konsultacjami społecznymi diagnozie i analizie SWOT podstawowych problemów i barier rozwojowych obszaru funkcjonalnego oraz potencjałów, których wykorzystanie pozwoli na uzyskanie oczekiwanego impulsu rozwojowego.

Podstawą wyboru problemów do rozwiązania i potencjałów oraz powiązanych z tym priorytetów inwestycyjnych były aspekty:

- terytorialny, rozumiany jako konieczność rozwiązywania problemów wspólnych dla obszaru funkcjonalnego wspólnie, poszukując rozwiązań wspierających rozwój funkcji aglomeracyjnych i poprawiających spójność obszaru,
- strategiczny, rozumiany jako zgodność z głównymi założeniami strategii EUROPA 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu. Z takiego ujęcia wynika potrzeba działania m.in. w obszarze: redukcji emisji dwutlenku węgla, wspierania edukacji oraz kształcenia ustawicznego, zwiększania zatrudnienia, zwalczania ubóstwa.

Diagnoza wskazała na występujące potencjały, ale i bariery rozwojowe, w tym m.in.

- dobrą dostępność komunikacyjną zewnętrzną, ale i konieczność poprawy dostępności wewnętrznej, w tym rozszerzenia zasięgu i integracji transportu publicznego,
- występowanie obszarów zdegradowanych, które po rewitalizacji mogą być wykorzystywane przez mieszkańców całego obszaru,
- nadmierne zanieczyszczenie powietrza wynikające głównie z niskiej emisji,
- potrzebę podejmowania działań w kierunku wspierania efektywności energetycznej,
- duże walory dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego, wymagające promowania i działań zwiększających dostęp dla mieszkańców i turystów ,
- konieczność wyrównywania szans edukacyjnych i rozwój sektora obywatelskiego,
- potrzebę wzmocnienia jakości i dostępności usług publicznych, usług świadczonych drogą elektroniczną oraz związanych z tym inwestycji w infrastrukturę społeczną,
- starzenie się społeczeństwa i rozszerzanie się przyczyn wykluczenia społecznego,
- potencjał przedsiębiorczości, który musi być wzmocniony od strony innowacyjności.

Jednym z pierwszych zagadnień, z jakimi należy się zmierzyć w planowaniu rozwoju obszaru funkcjonalnego jest silniejsze wewnętrzne powiązanie wszystkich gmin. Na poziomie planowania przestrzennego podjęte zostały takie działania dzięki wspólnej realizacji projektów współfinansowanych z POPT. Pozwalają one na stworzenie wspólnych zasobów informacyjnych w formie ortofotomapy, opracowania ekofizjografii dla całego obszaru, planu energetycznego oraz analiz i map identyfikujących uwarunkowania hydrologiczne obszaru funkcjonalnego. Tworzone jako integralne całości opracowania ekofizjograficzne, hydrologiczne, ortofotomapa i plan energetyczny tworzą kolejne warstwy informacyjne dla planowania przestrzennego i umożliwiają przejście do zintegrowanego rozwiązywania problemów obszaru funkcjonalnego, funkcjonalnego planowania przestrzennego i projektowania energooszczędnych struktur przestrzennych.

Wyzwaniem jest objęcie obszaru funkcjonalnego sprawnym i ekologicznym systemem transportowym oraz likwidacja wąskich gardeł w sieci połączeń drogowych. Bariery komunikacyjne są istotną przeszkodą w realizacji celów rozwojowych. Dla ich przezwyciężenia potrzebna jest wspólna polityka komunikacyjna i zmiana podejścia do planowania przestrzennego. Wyzwaniem jest ciągle przyrastająca liczba samochodów osobowych i wynikające z tego problemy związane z zatłoczeniem ulic i brakiem miejsc parkingowych. Dotyczą one w największym stopniu rdzenia obszaru funkcjonalnego. Ponieważ stanowi on główny węzeł komunikacyjny dla całego obszaru, jego funkcjonalność determinuje również dostępność do sieci transportowej regionalnej i krajowej.

Obecny stan sieci dróg oraz sposób funkcjonowania komunikacji publicznej nie odpowiadają oczekiwaniom mieszkańców. Stan techniczny dróg nie jest zadowalający. Główne bariery komunikacyjne w zakresie sieci drogowej występują w Zielonej Górze. Konieczna jest kontynuacja programu budowy obwodnic miasta oraz zwiększenie przepustowości sieci drogowej w mieście, ciągle w dużym stopniu wykorzystywanej w ruchu tranzytowym. Komunikacja miejska nie obejmuje całego obszaru funkcjonalnego. Standard istniejących rozwiązań dotyczących świadczenia usług publicznych w zakresie komunikacji różni się w poszczególnych gminach, a głównym mankamentem jest ich odrębność i niemożność korzystania z jednolitego systemu komunikacyjnego na całym obszarze funkcjonalnym. W pełni funkcjonalny, zintegrowany i przyjazny użytkownikom system komunikacyjny jest jednym z najważniejszych czynników integrujących, wspierających rozwój gospodarki oraz przyczyniających się do uzyskania wysokiej jakości życia mieszkańców.

Działania w zakresie nowoczesnych systemów komunikacyjnych obejmują również tworzenie systemów informacyjnych dla pasażerów komunikacji publicznej i użytkowników dróg oraz mogą stanowić podstawę dla platform zintegrowanych e-usług, wspomagają tworzenie społeczeństwa informacyjnego.

Zintegrowane systemy e-usług dla mieszkańców zwiększają konkurencyjność obszaru i są również ważnym elementem spajającym społeczność obszaru funkcjonalnego. Obecnie dostępność usług publicznych w formie elektronicznej jest ograniczona. W największym zakresie mogą z nich korzystać mieszkańcy Zielonej Góry. W pozostałych gminach MOF ZG są one dostępne w mniejszym stopniu, a przewidywany rozwój dotyczy zakresu e-administracja. Realizowany obecnie projekt „Szerokopasmowe Lubuskie”, w którego ramach rozbudowywana jest infrastruktura teleinformatyczna w województwie lubuskim oraz podejmowane przez gminy działania w celu likwidacji zjawiska wykluczenia cyfrowego, tworzą dobre podstawy do rozwijania poszerzonego zakresu usług publicznych dostępnych na różnych poziomach usług elektronicznych. Potrzebne jest rozwijanie zintegrowanych systemów e-usług dla całego obszaru funkcjonalnego, obok podstawowych z zakresu e-administracji powinny być rozbudowywane systemy integrujące już istniejące usługi poprzez tworzenie wspólnych platform dostępu opartych na technologiach pozwalających łatwe dodawanie kolejnych zakresów i usługodawców.

Rozwój technologii informacyjnych jest jedną z dróg wspierania rozwoju społecznego i gospodarczego opartego na wiedzy. Równie ważnym zadaniem jest wsparcie procesów związanych z gromadzeniem i przekazywaniem wiedzy oraz powiązanie ich ze sferą przedsiębiorczości. Poczynając od efektywności systemów edukacyjnych na wszystkich poziomach, pozwalających na równy start wszystkim mieszkańcom MOF ZG, poprzez rozwijanie i podnoszenie jakości współpracy sektora B+R i przedsiębiorców. Potencjał MOF ZG w zakresie edukacji i B+R jest wyjątkowy w skali regionu. Również znaczący potencjał stanowią przedsiębiorcy, w ogromnej większości należący do sektora MŚP. Podjęte o tej porze działania związane m.in. z budową Parku Technologicznego i rozwijania potencjału obydwu uczelni państwowych oraz wspierania przedsiębiorczości, zarówno wprost, jak i poprzez rozbudowę instytucji wspierania biznesu powinny być kontynuowane w latach 2014-2020 i przynieść wyraźny impuls rozwojowy w skali przekraczającej granice MOF ZG.

Działania w zakresie ochrony środowiska na obszarze MOF ZG prowadzone przez gminy w latach poprzedzających doprowadziły do znacznego postępu w tym zakresie. Już wykonane i będące w trakcie realizacji działania doprowadziły do uporządkowania gospodarki odpadami oraz do znacznego postępu w zakresie skanalizowania i zwodociągowania terenu MOF ZG. Działania w tym

zakresie należy kontynuować w celu uzyskania w roku 2020 wymaganego poziomu recyklingu odpadów oraz rekultywacji zamkniętych i dzikich wysypisk odpadów, a także uzyskania wyrównanego standardu w zakresie zwodociągowania i skanalizowania całego obszaru, ze szczególnym zwróceniem uwagi na tereny wiejskie. Uwagi wymagają również problemy związane z odprowadzaniem wód opadowych dotyczące rdzenia MOF i przyległych terenów gminy wiejskiej Zielona Góra.

Obszar funkcjonalny Zielonej Góry jest jednym z dwóch w regionie lubuskim charakteryzujących się najwyższym poziomem emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych. Najważniejsza część tej emisji to tzw. niska emisja, pochodząca z indywidualnych systemów grzewczych oraz ze środków komunikacji. Działania w tej sferze są obejmowane odrębnie przez „Strategię gospodarki niskoemisyjnej obszaru funkcjonalnego Zielonej Góry” (obecnie przygotowywany dokument, który w tym zakresie będzie stanowił kompetentne i szczegółowe rozwinięcie najważniejszych celów i koniecznych działań). W tym zakresie działania powinny być prowadzone w kierunku kompleksowych rozwiązań, łączących aspekt środowiskowy z rozwiązywaniem problemów dotyczących komunikacji miejskiej, zatłoczenia dróg, zbyt małej ilości dróg rowerowych na całym obszarze MOF i braku miejsc parkingowych w rdzeniu MOF ZG. Należy podkreślić, że proponowane rozwiązania w zakresie ekologicznej komunikacji miejskiej oraz rozbudowy sieci dróg rowerowych będą stanowić ważny czynnik ograniczenia niskiej emisji.

Ważnym aspektem jest również zrównoważony rozwój i ochrona zasobów przyrodniczych i kulturowych. Rozwijanie działań opartych na lokalnych tradycjach, wykorzystanie zasobów przyrodniczych i kulturowych, szczególnie tych powiązanych z tradycją winiarską jest jedną z oryginalnych możliwości rozwojowych charakterystycznych dla tego obszaru i dających szansę na budowę jego wizerunku. Wśród zasobów przyrodniczych znajdują się bardzo wartościowe obszary parkowe i tereny zielone wymagające poważnych działań w zakresie ich odbudowy i ochrony oraz przygotowania do wykorzystania przez mieszkańców.

Zmieniająca się sytuacja demograficzna skłania do analizy poziomu dostosowania infrastruktury społecznej, szczególnie w zakresie ochrony zdrowia do zachodzących procesów. W tym ujęciu obszarów strategicznych w ramach ZIT widoczna jest potrzeba traktowania problemów w sposób całościowy. Oddziaływanie powinno odbywać się na różnych płaszczyznach i obejmować zadania związane z opieką nad osobami starszymi i niepełnosprawnymi, które są bardzo istotnymi z punktu widzenia społecznego obioru jako wyznaczniki poziomu życia. Należy tu również włączyć wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich obszarów miejskich i wiejskich i działaniami na rzecz włączenia społecznego. Ważne potrzeby są widoczne w obszarze bezrobocia. Dotyczy to całego obszaru funkcjonalnego oraz różnych grup społecznych. W diagnozie społeczno-gospodarczej obszaru funkcjonalnego podnoszone są istotne czynniki związane z wykluczeniem z rynku pracy niektórych grup społecznych. Dotyczy to m.in. kobiet i potrzeby umożliwienia im godzenia pracy zawodowej z koniecznością opieki nad dziećmi. W tym kontekście ważne są również działania związane z edukacją, w tym edukacją zawodową, zapobieganiem przedwczesnego kończenia nauki i wspieraniem uczenia się przez całe życie. W tych procesach duże znaczenie powinno mieć wprowadzanie nowoczesnych metod nauczania, rozszerzanie działań wspierających działalność edukacyjną szkół, podnoszenia kwalifikacji nauczycieli i popularyzacja nauki. W działaniach związanych z edukacją i dążących do włączenia społecznego należy również wskazać na rolę sektora pozarządowego.

Wykorzystanie i rozwijanie aktywności obywateli jest ważną drogą realizacji celów społecznych. Tworzenie warunków partycypacji obywateli w realizacji celów społecznych oraz rozwijanie społeczeństwa obywatelskiego jest ważnym elementem wspierania działań podejmowanych przez władze samorządowe.

Podstawą proponowanych celów oraz działań w Strategii ZIT Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry są wyniki analiz szczegółowych i konsultacji społecznych przeprowadzonych podczas tworzenia diagnozy obszaru funkcjonalnego. Definiowane w ten sposób problemy i słabe oraz silne strony wyznaczają obszary tematyczne, na których powinny się koncentrować cele strategii. Drugim czynnikiem są wskazania wynikające ze Strategii Europa 2020 i wynikających z niej zaleceń Rady Europejskiej z lipca 2012r. Odnoszą się one do zagadnień związanych z rynkiem pracy, w tym aktywności zawodowej kobiet, osób starszych i ludzi młodych, dopiero wkraczających w życie zawodowe. Dotyczą również jakości kształcenia i dostępności opieki nad dziećmi. Zalecenia te odnoszą się także do tworzenia sprzyjającego innowacji otoczenia biznesu, efektywności energetycznej oraz inwestycji w infrastrukturę.